ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 5.6.2019
COM(2019) 257 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Ετήσια έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ το 2018

{SWD(2019) 198 final}

1. Εισαγωγή

Κάθε χρόνο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει έκθεση σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ο Χάρτης)[1] στην ΕΕ και στα κράτη μέλη της. Η παρούσα έκθεση εξετάζει το **2018. Σηματοδοτεί επίσης την 10η επέτειο από την έναρξη ισχύος του Χάρτη.**

Η παρούσα έκθεση δείχνει ότι ο Χάρτης ανταποκρίνεται στην υπόσχεσή του ως το πλέον σύγχρονο, εξελιγμένο και ολοκληρωμένο, νομικά δεσμευτικό μέσο για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ο Χάρτης είναι πιο αποτελεσματικός, με πραγματικό αντίκτυπο στις ζωές των ανθρώπων, όταν εφαρμόζεται από ολόκληρη την αλυσίδα επιβολής του νόμου.

Υπάρχουν ωστόσο περιθώρια βελτίωσης, ιδίως σε εθνικό επίπεδο. Τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας του Ευρωβαρομέτρου σχετικά με την ευαισθητοποίηση για τον Χάρτη[2] δείχνουν ότι μόνο το 42% όσων απάντησαν έχουν ακούσει για τον Χάρτη και το 12% γνωρίζουν περί τίνος πρόκειται. Το 60% όσων απάντησαν θα επιθυμούσαν περισσότερες πληροφορίες για τα δικαιώματα που θεσπίζει ο Χάρτης και για τους φορείς στους οποίους μπορούν να καταφύγουν σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους.

Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι ο Χάρτης λειτουργεί για όλους. Οι εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, υποχρεούνται να εφαρμόζουν τον Χάρτη κατά την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου. Η κοινωνία των πολιτών και οι υπερασπιστές των δικαιωμάτων διαδραματίζουν καίριο ρόλο για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα που περιέχει ο Χάρτης και για τη διασφάλιση ότι όλοι μπορούν να απολαμβάνουν τα δικαιώματα αυτά αποτελεσματικά. Δεν μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων χωρίς δυναμικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και υπερασπιστές των δικαιωμάτων. Το 2018 η Επιτροπή ανέλαβε νομική δράση προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να εργάζονται με ασφάλεια και ανεξαρτησία[3]. Πρότεινε επίσης νομοθεσία για την ενίσχυση της χρηματοδοτικής στήριξης του έργου τους[4].

---

[1] Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Στρατηγική για την αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση», COM(2010)573.

[2] Ειδικό ευρωβαρόμετρο 487β.

[3] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4522_en.htm.

[4] COM(2018) 384, διατίθεται στη διεύθυνση https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2018:384:FIN· COM(2018) 383, διατίθεται στη διεύθυνση https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2018% 3A383 % 3AREV1.

Ενόψει των ευρωπαϊκών εκλογών του Μαΐου 2019, η Επιτροπή έλαβε μέτρα[5] για να διασφαλίσει ότι οι πολίτες μπορούν να ασκήσουν τα εκλογικά τους δικαιώματα ελεύθερα και με πλήρη επίγνωση. Η υγιής δημοκρατία και ο σεβασμός του κράτους δικαίου αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την προαγωγή και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και αντιστρόφως.

[5] Βλέπε τμήμα 2.1.3.

2. Εφαρμογή του Χάρτη στην ΕΕ

2.1 Προαγωγή και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

2.1.1 *Στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των υπερασπιστών των ανθρώπινων δικαιωμάτων*

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα εθνικά θεσμικά όργανα που είναι αρμόδια για τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι φορείς ισότητας διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα του Χάρτη και στη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής τους στην πράξη. Η στήριξη και η προστασία τους είναι ακόμη πιο σημαντικές όταν απειλούνται θεμελιώδη δικαιώματα[6]. Η κατάσταση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών βρέθηκε στο επίκεντρο του **συμποσίου της Επιτροπής για τα θεμελιώδη δικαιώματα το 2018**[7]. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι υπερασπιστές των δικαιωμάτων θα πρέπει να μπορούν να εργάζονται με ασφάλεια, με ανεξαρτησία και με διαφάνεια. Θα πρέπει επίσης να έχουν πρόσβαση σε επαρκή οικονομικά μέσα που θα τους βοηθούν να καταστήσουν τα θεμελιώδη δικαιώματα πραγματικότητα στη ζωή των ανθρώπων.

Στις 30 Μαΐου 2018 η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για τη θέσπιση**Ταμείου για τη Δικαιοσύνη, τα Δικαιώματα και τις Αξίες με σκοπό την παροχή περαιτέρω στήριξης σε υπερασπιστές των δικαιωμάτων και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας και της προαγωγής των δικαιωμάτων του Χάρτη**. Το Ταμείο θα στηρίξει, για παράδειγμα, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους, ιδίως μέσω δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης για τα δικαιώματα, ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τις δικαστικές διαφορές και κατάρτισης σχετικά με τον Χάρτη[8]. Θα στηρίξει επίσης οργανισμούς για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσω χρηματοδότησης δραστηριοτήτων για τη συμμετοχή στη δημοκρατική

---

[6] Βλέπε τη δημοσίευση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, του Μαΐου 2018, σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, που διατίθεται στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-orgs-human-rights-eu, καθώς και τη συμβολή στο συμπόσιο της Επιτροπής του 2018 για τα θεμελιώδη δικαιώματα, που διατίθεται στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/publication/2018/colloq-civil-society.

[7] Τα έγγραφα και τα συμπεράσματα διατίθενται στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/events/annual-colloquium-fundamental-rights_en.

[8] COM(2018) 384 (Πρόγραμμα «Δικαιοσύνη»).

ζωή της ΕΕ, την ισότητα και την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς και για την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της βίας[9].

Η Επιτροπή διεξήγαγε επίσης διαβουλεύσεις για την υλοποίηση μιας προπαρασκευαστικής δράσης που ζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σχετικά με ένα **ταμείο της ΕΕ για τη χρηματοδοτική στήριξη της εκδίκασης υποθέσεων που σχετίζονται με παραβιάσεις της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων**. Στόχος είναι η ευαισθητοποίηση των ασκούντων νομικά επαγγέλματα και των επαγγελματιών του κλάδου της δικαιοσύνης σχετικά με τα δικαιώματα του Χάρτη και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει η επιβολή τους σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Επιπλέον, η Επιτροπή συμπεριέλαβε στη νομοθετική της πρόταση για τις χρηματοδοτικές πολιτικές της ΕΕ στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης για την περίοδο μετά το 2020[10], έναν **αναγκαίο πρόσφορο όρο για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή του Χάρτη**. Ο όρος αυτός περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την υποβολή εκθέσεων, ώστε να επαληθεύεται ότι οι πράξεις που υποστηρίζονται από κονδύλια της ΕΕ συμμορφώνονται με τον Χάρτη.

Στις 22 Ιουνίου 2018 η Επιτροπή εξέδωσε σύσταση[11] με την οποία ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μέτρα για τη **βελτίωση της ανεξαρτησίας και της αποτελεσματικότητας των φορέων ισότητας**. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την αποδοτική λειτουργία των φορέων αυτών. Η Επιτροπή συνέχισε επίσης να παρακολουθεί την εθνική νομοθεσία που επηρεάζει το έργο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και έλαβε μέτρα όπου διαπίστωσε παραβίαση του ενωσιακού δικαίου[12].

2.1.2 *Θέσπιση προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος σε επίπεδο ΕΕ*

Στις 23 Απριλίου 2018 η Επιτροπή πρότεινε κοινά ελάχιστα πρότυπα για τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου **προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος** σε ολόκληρη την ΕΕ[13]. Θα έχουν σαφή θετικό αντίκτυπο στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος (άρθρο 11 του Χάρτη). Η προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος από αντίποινα είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της ελευθερίας

---

9 COM(2018) 383 (πρόγραμμα «Δικαιώματα και αξίες»).

10 COM(2018) 375.

11 COM(2018) 951.

12 Βλέπε ενότητα 3.1.

13 COM(2018) 218. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με την πρόταση αυτή στις 11 Μαρτίου 2019.

των μέσων ενημέρωσης και του ελεγκτικού ρόλου της ερευνητικής δημοσιογραφίας στις δημοκρατικές κοινωνίες.

Οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος θα μπορούν να καταγγέλλουν παραβάσεις του ενωσιακού δικαίου που καλύπτονται από την οδηγία μέσω εύκολα προσβάσιμων και ασφαλών διαύλων, τόσο εσωτερικά (εντός ενός οργανισμού) όσο και εξωτερικά (σε μια αρμόδια αρχή). Οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος θα μπορούν επίσης να προσφεύγουν σε δημόσιες γνωστοποιήσεις όταν οι εν λόγω δίαυλοι δεν είναι διαθέσιμοι ή δεν μπορούν εύλογα να αναμένεται ότι θα λειτουργήσουν σωστά, ή σε περιπτώσεις επικείμενου ή πρόδηλου κινδύνου για το δημόσιο συμφέρον. Περαιτέρω, οι κανόνες αυτοί θα διασφαλίζουν ότι τα αντίποινα απαγορεύονται και τιμωρούνται και ότι εάν οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος υποστούν αντίποινα, θα έχουν αποτελεσματικά μέσα προσφυγής.

2.1.3 *Προαγωγή εκλογικών δικαιωμάτων*

Ο πρόεδρος Γιούνκερ, στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το 2018[14], εξήγγειλε **μέτρα που θα βοηθήσουν τους πολίτες της ΕΕ να ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα σύμφωνα με τον Χάρτη κατά τρόπο αποτελεσματικό, ελεύθερο, δίκαιο και ασφαλή**. Τα μέτρα αυτά ακολουθούν τις συστάσεις του Φεβρουαρίου 2018[15], στις οποίες η Επιτροπή τόνισε τα πρακτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να βελτιωθεί η ομαλή διεξαγωγή των εκλογών του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Πρόσφατα περιστατικά έχουν αναδείξει τους κινδύνους των μαζικών διαδικτυακών εκστρατειών παραπληροφόρησης, της αδιαφανούς πολιτικής διαφήμισης, της κατάχρησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των πολιτών, των παραβιάσεων συμβατικών εκλογικών διασφαλίσεων, των κυβερνοεπιθέσεων και άλλων προσπαθειών για παρέμβαση στις εκλογές και για υπονόμευση της δημοκρατίας στην Ευρώπη. Τα μέτρα που θέσπισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή[16] αποσκοπούν στη στήριξη της κοινής δράσης μεταξύ όλων των συμμετεχόντων στη δημοκρατική διαδικασία, και συμβάλλουν:

- στην παροχή στις αρχές της δυνατότητας να εντοπίζουν ταχύτατα τις δυνητικές απειλές, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να εξασφαλίζουν τη γρήγορη και καλά συντονισμένη αντίδρασή τους·
- στην εξασφάλιση μεγαλύτερης διαφάνειας στις διαδικτυακές πολιτικές διαφημίσεις και στη στόχευση, καθώς και μέτρων ασφαλείας για την προστασία των δικτύων και των συστημάτων πληροφοριών από τις απειλές για την κυβερνοασφάλεια·

---

14 https://ec.europa.eu/commission/priorities/state-union-speeches/state-union-2018_el

15 C(2018)900.

16 C(2018)5949, COM(2018) 638, COM(2018) 636 και COM(2018) 630.

- στη στήριξη των εθνικών αρχών και των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών κομμάτων ώστε να εφαρμόζουν σωστά τις νέες υποχρεώσεις της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων[17] στο πλαίσιο της εκλογικής διαδικασίας.

- στη δυνατότητα επιβολής οικονομικών κυρώσεων[18] σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων προστασίας των δεδομένων με σκοπό να επηρεαστεί εσκεμμένα το αποτέλεσμα των ευρωπαϊκών εκλογών.

Σε συνέχεια της ίδρυσης **ομάδας εμπειρογνωμόνων υψηλού επιπέδου για τις ψευδείς ειδήσεις**[19], στις 26 Απριλίου 2018 η Επιτροπή εξέδωσε **ανακοίνωση για την παραπληροφόρηση**[20], με την οποία κάλεσε τους εκπροσώπους των επιγραμμικών πλατφορμών, της διαφημιστικής βιομηχανίας και των μεγάλων διαφημιστών[21] να καταρτίσουν, στο πλαίσιο αυτορρύθμισης, έναν **κώδικα δεοντολογίας για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης**[22]. Στις δεσμεύσεις περιλαμβάνεται η διασφάλιση της διαφάνειας της πολιτικής διαφήμισης, το κλείσιμο των ενεργών ψευδών λογαριασμών, η σήμανσης των μηνυμάτων που διαδίδονται από «μποτς» και η βελτιωμένη προβολή του περιεχομένου που έχει επαληθευτεί βάσει των γεγονότων. Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος συμπλήρωσαν την εν λόγω ανακοίνωση καθορίζοντας ένα **κοινό σχέδιο δράσης**[23] **για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης**. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει βελτιωμένα εργαλεία ανάλυσης και ανίχνευσης δεδομένων, ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με εκστρατείες παραπληροφόρησης και τον συντονισμό των αντιδράσεων, καθώς και παρακολούθηση της εφαρμογής του κώδικα δεοντολογίας.

2.1.4 *Προώθηση μιας κοινωνίας όπου κυριαρχούν η ανεκτικότητα, ο πλουραλισμός και η απουσία διακρίσεων*

---

[17] Οι νέοι κανόνες της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων τέθηκαν σε εφαρμογή τον Μάιο του 2018. Εφαρμόζονται σε όλα τα ευρωπαϊκά και εθνικά πολιτικά κόμματα και σε άλλους συντελεστές στο πλαίσιο των εκλογών, όπως οι μεσίτες δεδομένων και οι πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης·

[18] Οι κυρώσεις θα φτάνουν έως και το 5 % του ετήσιου προϋπολογισμού του συγκεκριμένου ευρωπαϊκού πολιτικού κόμματος ή ιδρύματος. Τις κυρώσεις θα επιβάλλει η Αρχή για τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Κόμματα και τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Ιδρύματα.

[19] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation.

[20] COM(2018) 236.

[21] Facebook, Google, Twitter και Mozilla, καθώς και εμπορικές ενώσεις που εκπροσωπούν επιγραμμικές πλατφόρμες και τη διαφημιστική βιομηχανία.

[22] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation.

[23] JOIN(2018)36.

Τα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ το 2018 έδειξαν ότι ο ρατσισμός και οι διακρίσεις εξακολουθούν να αυξάνονται[24]. Στο πλαίσιο αυτό, η **ομάδα υψηλού επιπέδου για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας** εξακολούθησε να αναπτύσσει τρόπους αντιμετώπισης των εγκλημάτων μίσους και της ρητορικής μίσους στην ΕΕ[25]. Ένα βασικό παραδοτέο ήταν η καθοδήγηση σχετικά με την πρακτική εφαρμογή της απόφασης-πλαισίου της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας[26], που θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να αντιδράσουν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν κατά την πρακτική εφαρμογή των νομικών τους υποχρεώσεων προς όφελος του κοινού[27].

Η Επιτροπή συνέχισε επίσης να παρακολουθεί τον αντίκτυπο του **κώδικα δεοντολογίας για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο**[28]. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων του 2018 δείχνουν απτά αποτελέσματα όσον αφορά την αφαίρεση περιεχομένου που συνιστά παράνομη ρητορική μίσους[29]. Οι εταιρείες πληροφορικής αφαιρούν κατά μέσο όρο πάνω από το 70 % του περιεχομένου που τους κοινοποιήθηκε, σε σύγκριση με 59 % το 2017 και 28 % το 2016. Το 2018 τέσσερις ακόμη εταιρείες, το Instagram, το Google+, το Snapchat και το Dailymotion, ανακοίνωσαν τη συμμετοχή τους στον κώδικα δεοντολογίας.

Το Συμβούλιο εξέδωσε δήλωση[30] σχετικά με την ανάληψη περαιτέρω δράσης για την καταπολέμηση του **αντισημιτισμού**. Η έρευνα αντισημιτισμού 2018[31] του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ δείχνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα. 9 στους 10 απαντήσαντες πιστεύουν ότι ο αντισημιτισμός αυξήθηκε στη χώρα τους την τελευταία πενταετία πριν από την έρευνα. Πάνω από 8 στους 10 θεωρούν ότι το πρόβλημα είναι σοβαρό. Η Επιτροπή εξακολούθησε να στηρίζει πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση κάθε μορφής αντισημιτισμού στο πλαίσιο του προγράμματος «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια». Φιλοξένησε το 12ο σεμινάριο υψηλού επιπέδου ΕΕ-Ισραήλ σχετικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και του αντισημιτισμού, ενώ συνέχισε να

---

[24] Αποτελέσματα από τη δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS II), που είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/publication/2017/eumidis-ii-main-results· https://fra.europa.eu/en/publication/2017/second-european-union-minorities-and-discrimination-survey-eu-midis-ii-muslims https://fra.europa.eu/en/publication/2018/eumidis-ii-being-black. https://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews.

[25] https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?&item_id=51025.

[26] ΕΕ C 328 της 6.12.2008, σ. 55.

[27] https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=55607.

[28] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54300.

[29] https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54300.

[30] http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15213-2018-INIT/el/pdf/.

[31] https://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews.

αυξάνει την ευαισθητοποίηση του προσωπικού της, παρέχοντας κατάρτιση σχετικά με τη διατήρηση της μνήμης του Ολοκαυτώματος και τον αντισημιτισμό. Τον Νοέμβριο του 2018 η ΕΕ κατέστη μόνιμος διεθνής εταίρος της Διεθνούς Συμμαχίας για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος.

Η Επιτροπή ενέτεινε τη συνεργασία της με τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς και την κοινωνία των πολιτών για την καταπολέμηση της **ισλαμοφοβίας**. Οι Ευρωπαίοι ιμάμηδες συνεδρίασαν στις 28 Μαρτίου 2018 και στις 3 Δεκεμβρίου 2018 πραγματοποιήθηκε διάσκεψη υψηλού επιπέδου για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων κατά των μουσουλμάνων στην ΕΕ[32]. Στη διάσκεψη αυτή, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ δημιούργησε μια βάση δεδομένων για την ισλαμοφοβία[33].

Το 2018 η Επιτροπή εξέδωσε την έκθεσή της σχετικά με την ενδιάμεση αξιολόγηση[34] του ενωσιακού πλαισίου του 2011 για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των **Ρομά** μέχρι το 2020. Στην έκθεση επισημαίνεται η πρόοδος που έχει σημειωθεί ιδίως στον τομέα της εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η Επιτροπή συνέχισε να παρακολουθεί την πρόοδο όσον αφορά την ένταξη των Ρομά και πρότεινε ειδικές ανά χώρα συστάσεις σχετικά με την κανονική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για τα παιδιά Ρομά σε τέσσερις χώρες (BG, HU, RO, SK). Στις προτάσεις της του Μαΐου 2018 για τα διαρθρωτικά ταμεία 2021-2027[35], η Επιτροπή πρότεινε έναν ισχυρό σύνδεσμο μεταξύ της πολιτικής και της χρηματοδότησης των προτεραιοτήτων που σχετίζονται με την ένταξη των Ρομά. Το πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» χρηματοδότησε επίσης έργα για τη στήριξη της ένταξης των Ρομά και την καταπολέμηση των διακρίσεων και της αθιγγανοφοβίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

---

32 https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=57312.

33 https://fra.europa.eu/en/databases/anti-muslim-hatred/.

34 COM(2018) 785 (περίοδος 2011-2017).

35 COM(2018) 382 και COM(2018) 375.

2.2. Διασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμοί της ΕΕ πρέπει να συμμορφώνονται με τον Χάρτη σε όλες τις δράσεις τους. Οι περιπτώσεις μη συμμόρφωσης μπορούν να παραπεμφθούν στο Δικαστήριο της ΕΕ. Το 2018 η Επιτροπή συνέχισε να ενσωματώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα στις νομοθετικές και πολιτικές πρωτοβουλίες της για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τον Χάρτη. Ορισμένα παραδείγματα:

- Πρόταση κανονισμού για την **πρόληψη της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο**[36]. Αυτό θα δημιουργήσει ένα εναρμονισμένο νομικό πλαίσιο ώστε να διασφαλιστεί ότι οι επιγραμμικές υπηρεσίες φιλοξενίας δεν χρησιμοποιούνται για την ανταλλαγή τρομοκρατικού περιεχομένου. Αποσαφηνίζει την ευθύνη των κρατών μελών και των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας όσον αφορά τη διασφάλιση της ασφάλειας των υπηρεσιών τους και τον εντοπισμό και την αφαίρεση τρομοκρατικού περιεχομένου. Η Επιτροπή ανέλυσε τις επιπτώσεις της πρότασης για τα δικαιώματα του Χάρτη και συμπεριέλαβε διασφαλίσεις για την κατοχύρωση του σεβασμού των εν λόγω δικαιωμάτων.
- Η αναθεωρημένη **οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων (ΟΥΟΜ)**[37] ενισχύει την καταπολέμηση του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου σε όλες τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Οι πλατφόρμες ανταλλαγής βίντεο (π.χ. YouTube) θα πρέπει να θεσπίσουν μέτρα για την προστασία των παιδιών από επιβλαβές περιεχόμενο και για την προστασία του ευρέος κοινού από την υποκίνηση βίας ή μίσους και από ορισμένα περιεχόμενα που συνιστούν ποινικά αδικήματα.
- Προτεινόμενα μέτρα για την **τεχνητή νοημοσύνη**[38]. Οι εξελίξεις στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να συμμορφώνονται με τον Χάρτη («θεμελιώδη δικαιώματα βάσει σχεδιασμού»). Στις 7 Δεκεμβρίου η Επιτροπή παρουσίασε ένα συντονισμένο σχέδιο με τα κράτη μέλη προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης κατά τρόπο που να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τους κανόνες δεοντολογίας. Στις 18 Δεκεμβρίου 2018 η ομάδα υψηλού επιπέδου της Επιτροπής για την τεχνητή νοημοσύνη[39] συνέταξε σχέδια δεοντολογικών κατευθυντήριων γραμμών[40] που καλύπτουν επίσης τον αντίκτυπο της τεχνητής νοημοσύνης στα θεμελιώδη δικαιώματα.

---

36 COM(2018) 640.
37 ΕΕ L 303 της 28.11.2018, σ. 69.
38 COM(2018) 237.
39 https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/high-level-expert-group-artificial-intelligence.
40 https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/draft-ethics-guidelines-trustworthy-ai.

- **Χρηματοδοτικά μέσα στους τομείς της μετανάστευσης, της διαχείρισης των συνόρων και της ασφάλειας** για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ)[41]: Οι προτάσεις αυτές υπογραμμίζουν την ανάγκη χρήσης των κονδυλίων σε πλήρη συμμόρφωση με τα δικαιώματα και τις αρχές του Χάρτη. Οι δράσεις που υλοποιούνται με τη στήριξη κονδυλίων της ΕΕ θα πρέπει να λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τα θεμελιώδη δικαιώματα των παιδιών, των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο και να διασφαλίζουν τον πλήρη σεβασμό του δικαιώματος στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, του δικαιώματος ασύλου και των δικαιωμάτων όσων χρήζουν διεθνούς προστασίας και προστασίας σε περίπτωση απομάκρυνσης.

2.3 Έλεγχος των θεσμικών οργάνων της ΕΕ από το Δικαστήριο

Η υπόθεση **Mykola Yanovych Azarov κατά Συμβουλίου**[42] αφορούσε προσφυγή κατά της δέσμευσης κεφαλαίων και οικονομικών πόρων λόγω της κατάστασης στην Ουκρανία. Το όνομα του αναιρεσείοντος βρισκόταν στον κατάλογο των προσώπων, οντοτήτων και οργανισμών που καλύπτει η δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων βάσει απόφασης δικαστικής αρχής χώρας εκτός ΕΕ. Η υποχρέωση του Συμβουλίου ήταν να επαληθεύσει ότι η απόφαση αυτή είχε εκδοθεί με πλήρη σεβασμό του δικαιώματος υπεράσπισης και του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι από την αιτιολογία της απόφασης δεν προέκυπτε ότι το Συμβούλιο επαλήθευσε κατά πόσον οι ουκρανικές δικαστικές αρχές είχαν σεβαστεί το δικαίωμα υπεράσπισης και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του αναιρεσείοντος. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ακύρωσε τα επίμαχα μέτρα, κατά το μέρος που αφορούσαν τον αναιρεσείοντα.

---

41 COM(2018) 471, COM(2018) 473 και COM(2018) 472.

42 Υπόθεση C-530/17.

3. Εφαρμογή του Χάρτη στα κράτη μέλη και από τα κράτη μέλη

3.1 Εξελίξεις στα θεμελιώδη δικαιώματα και στο κράτος δικαίου

Ο Χάρτης απευθύνεται στα κράτη μέλη μόνον όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ, όπως ορίζεται στο άρθρο 51 του Χάρτη. Επομένως, διαδικασίες επί παραβάσει με βάση τον Χάρτη μπορούν να κινηθούν μόνον όταν αποδεικνύεται επαρκής δεσμός με το δίκαιο της ΕΕ. Η Επιτροπή λαμβάνει πολλές καταγγελίες κάθε χρόνο για τις οποίες δεν μπορεί να ενεργήσει, καθώς η κατάσταση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ[43]. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κάποια απογοήτευση όταν οι πολίτες προσπαθούν να επικαλεστούν τα δικαιώματά τους.

Το 2018 η Επιτροπή έλαβε μέτρα στις ακόλουθες περιπτώσεις που αφορούν τον Χάρτη:

Στις 24 Σεπτεμβρίου 2018 η Επιτροπή παρέπεμψε την Πολωνία στο Δικαστήριο της ΕΕ για παραβιάσεις της αρχής της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης από τον νέο νόμο περί του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το συνταξιοδοτικό καθεστώς των δικαστών στον νέο νόμο δεν συμβιβάζεται με το δίκαιο της ΕΕ, καθώς υπονομεύει την αρχή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της μονιμότητας των δικαστών (άρθρο 19 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη). Στις 17 Δεκεμβρίου 2018 το Δικαστήριο της ΕΕ εξέδωσε τελική απόφαση σχετικά με προσωρινά μέτρα, με την οποία διατάσσεται η διακοπή της εφαρμογής του συνταξιοδοτικού καθεστώτος του νόμου περί του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Στις 19 Ιουλίου 2018 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά ουγγρικού νόμου που ποινικοποιεί οποιαδήποτε βοήθεια προσφέρεται από οποιοδήποτε πρόσωπο εξ ονόματος εθνικών, διεθνών και μη κυβερνητικών οργανώσεων σε άτομα που επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση χορήγησης ασύλου ή άδειας διαμονής στην Ουγγαρία. Την ίδια ημέρα, παρέπεμψε την Ουγγαρία στο Δικαστήριο της ΕΕ λόγω μη συμμόρφωσης της νομοθεσίας της περί ασύλου και επιστροφής με το δίκαιο της ΕΕ. Αυτό αποτελεί συνέχεια διαδικασίας επί παραβάσει που είχε κινηθεί το 2015 και των συνακόλουθων ανταλλαγών[44].

---

[43] Το 45 % των επιστολών του κοινού το 2018 αφορούσαν θέματα επί των οποίων η ΕΕ δεν έχει αρμοδιότητα. Βλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, σελίδα 4.

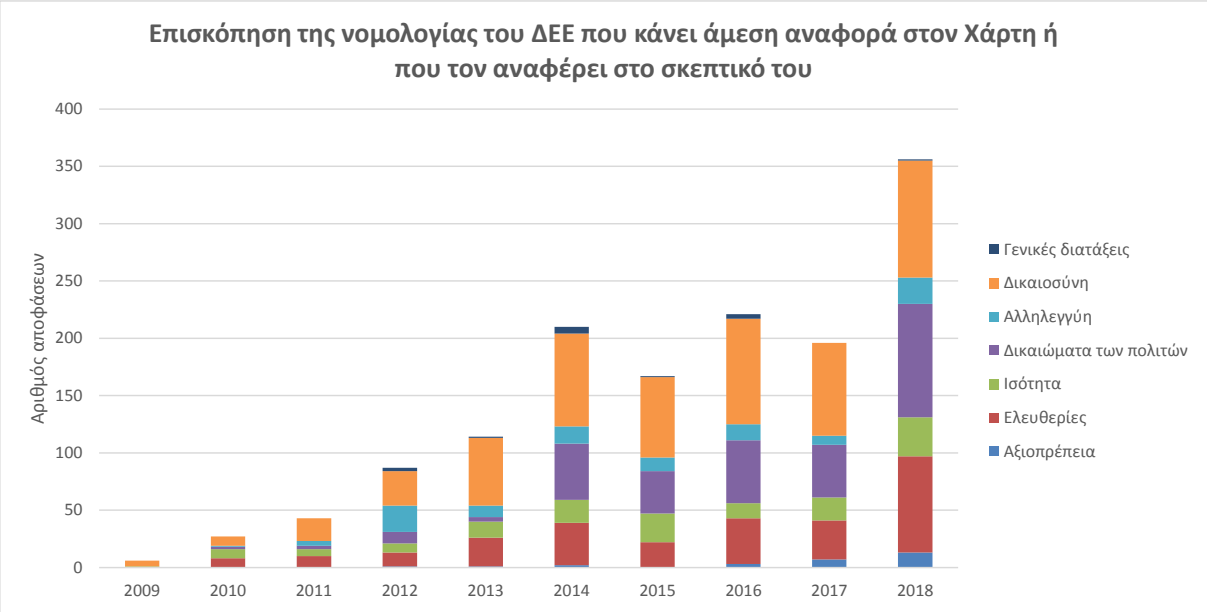
[44] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4522_en.htm.

Στις 8 Νοεμβρίου 2018 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά της Βουλγαρίας για εσφαλμένη εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για το άσυλο. Οι ανησυχίες αφορούν ειδικότερα τη στέγαση και τη νομική εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων, την ταυτοποίηση και την υποστήριξη των ευάλωτων αιτούντων άσυλο, την παροχή επαρκούς νομικής συνδρομής, την κράτηση των αιτούντων άσυλο και τις εγγυήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας κράτησης[45].

Τα κράτη μέλη, ακόμη και όταν ενεργούν εκτός του πλαισίου της ενωσιακής νομοθεσίας, οφείλουν να σέβονται τις αξίες στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Ειδικότερα, ο σεβασμός του κράτους δικαίου αποτελεί προϋπόθεση για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το 2018 το Συμβούλιο πραγματοποίησε τρεις ακροάσεις σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Πολωνία, μετά την ενεργοποίηση από την Επιτροπή του άρθρου 7 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2017. Στις 12 Σεπτεμβρίου 2018 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να κινήσει διαδικασία βάσει του άρθρου 7 παράγραφος 1 κατά της Ουγγαρίας.

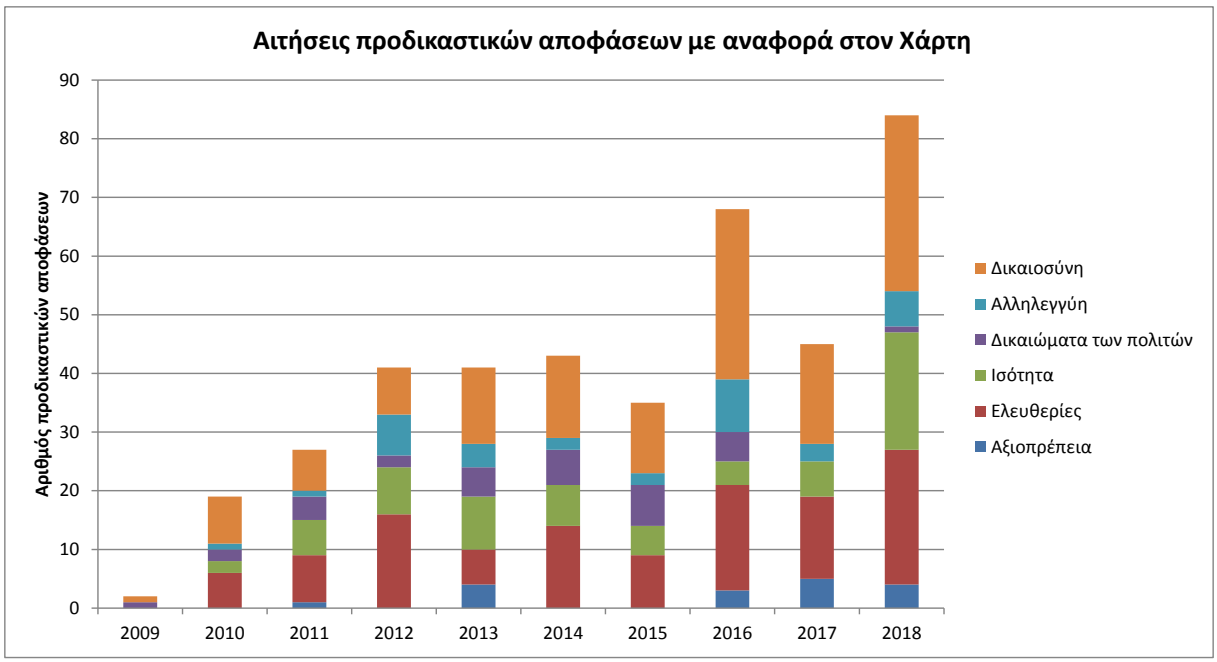
3.2 Παροχή καθοδήγησης από το Δικαστήριο στα κράτη μέλη

Το 2018 το Δικαστήριο της ΕΕ (ΔΕΕ) πραγματοποίησε παραπομπές στον Χάρτη σε 356 υποθέσεις (έναντι 27 το 2010).

45 http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-6247_en.htm.

Όταν τα εθνικά δικαστήρια απευθύνονται στο ΔΕΕ (αιτήσεις για έκδοση προδικαστικών αποφάσεων), κάνουν όλο και συχνότερα αναφορά στον Χάρτη (84 περιπτώσεις το 2018 σε σύγκριση με 19 το 2010).

Το 2018 το ΔΕΕ παρέπεμψε στον Χάρτη σε ορισμένες υποθέσεις που αφορούσαν την απαγόρευση των διακρίσεων. Σε δύο υποθέσεις στις οποίες οργανώσεις η δεοντολογία των οποίων εδράζεται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις επιφύλαξαν διαφορετική μεταχείριση σε εργαζομένους λόγω της θρησκείας τους[46], το Δικαστήριο αποσαφήνισε για πρώτη φορά την ερμηνεία του άρθρου 4 παράγραφος 2 της οδηγίας 2000/78/ΕΚ[47], το οποίο προβλέπει εξαίρεση από την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω θρησκείας όταν ο εργοδότης είναι εκκλησία ή οργάνωση η δεοντολογία των οποίων εδράζεται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε ρητά στα άρθρα 10, 21 και 47 του Χάρτη και διαπίστωσε ότι, ενώ η οδηγία 2000/78/ΕΚ προστατεύει το θεμελιώδες δικαίωμα των εργαζομένων να μην υφίστανται διακρίσεις λόγω της θρησκείας τους, στόχος επίσης είναι να

[46] Υποθέσεις C-414/16, *Egenberger κατά Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV* και C-68/17, *IR κατά JQ*.

[47] Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16.

συνεκτιμάται το δικαίωμα αυτονομίας των εκκλησιών και των οργανώσεων η δεοντολογία των οποίων εδράζεται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 10 του Χάρτη.

Στην υπόθεση *Coman*[48], το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο όρος «σύζυγος» στις διατάξεις του ενωσιακού δικαίου για την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών της Ένωσης αναφέρεται στο πρόσωπο εκείνο που έχει ενωθεί με άλλο πρόσωπο με τα δεσμά του γάμου, είναι ουδέτερος όσον αφορά το φύλο και μπορεί, επομένως, να περιλαμβάνει τον ιδίου φύλου σύζυγο του εν λόγω πολίτη της Ένωσης. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 7 του Χάρτη έχουν την ίδια έννοια και το ίδιο πεδίο εφαρμογής με εκείνα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Το Δικαστήριο παρέπεμψε στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η σχέση που διατηρεί ένα ζεύγος ομοφύλων εμπίπτει στην έννοια της «ιδιωτικής ζωής», καθώς και της «οικογενειακής ζωής», όπως ακριβώς και η σχέση ενός ζεύγους ετεροφύλων ευρισκόμενου στην ίδια κατάσταση.

Σε δύο υποθέσεις που αφορούσαν την εφαρμογή του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής στους ενωσιακούς κανόνες για το άσυλο και την επιστροφή[49], το ΔΕΕ απεφάνθη ότι το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 18 και το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη, απαιτούν να έχει ο αιτών διεθνή προστασία τη δυνατότητα να προβάλει με αποτελεσματικό τρόπο τα δικαιώματά του ενώπιον δικαιοδοτικού οργάνου.

3.3. Εθνική νομολογία που παραπέμπει στον Χάρτη

Οι εθνικοί δικαστές διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ διαπίστωσε ότι τα εθνικά δικαστήρια εξακολούθησαν να κάνουν αναφορά στον Χάρτη το 2018, ιδίως στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης, της προστασίας των δεδομένων και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις[50].

Ο Χάρτης ισχύει για τα κράτη μέλη μόνον όταν εφαρμόζουν το ενωσιακό δίκαιο (άρθρο 51 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Ωστόσο, οι εθνικοί δικαστές δεν πραγματοποιούν αναφορά στον Χάρτη μόνο σε περιπτώσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου. Στην πλειονότητα των δικαστικών αποφάσεων που πραγματοποιούν

---

48 Υπόθεση C-673/16.

49 Υποθέσεις C-175/17, X κατά Belastingdients/Toeslagen και C-180/17, X και Y κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

50 Έκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ για το 2019 (FRA Fundamental Rights Report 2019).

αναφορά στον Χάρτη, δεν τίθεται το ερώτημα αν και για ποιο λόγο ισχύει ο Χάρτης. Σπανίως αναλύονται από τους δικαστές το άρθρο 51 του Χάρτη και το πεδίο εφαρμογής του51.

Το 2018 επιβεβαιώθηκαν οι τάσεις του παρελθόντος σε σχέση με τις αναφορές σε συγκεκριμένα άρθρα του Χάρτη. Το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (άρθρο 47) παρέμεινε η διάταξη του Χάρτη στην οποία πραγματοποιείται συχνότερα αναφορά. Οι εθνικοί δικαστές αναφέρθηκαν επίσης στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής (άρθρο 7) και στο δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8)[52]. Οι ακόλουθες περιπτώσεις αποτελούν παράδειγμα:

Στη **Φινλανδία**[53], το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο επισήμανε ότι οι υπηρεσίες μετανάστευσης δεν μπορούν να απαιτούν από τους αιτούντες άσυλο να παρέχουν φωτογραφίες ή βιντεοσκοπήσεις από ερωτικές συνευρέσεις προς υποστήριξη των ισχυρισμών τους για δίωξη λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, καθώς κάτι τέτοιο θα παραβίαζε το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια (άρθρο 1 του Χάρτη) και το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή (άρθρο 7 του Χάρτη).

Στην **Τσεχική Δημοκρατία**[54], το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η παράγραφος 171 στοιχείο α) του νόμου περί διαμονής των αλλοδαπών υπηκόων, σύμφωνα με την οποία η άρνηση χορήγησης θεώρησης δεν μπορεί να προσβληθεί ενώπιον δικαστηρίου, παραβιάζει το άρθρο 47 του Χάρτη (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου).

Στην **Πορτογαλία**[55], το Συνταγματικό Δικαστήριο εξέτασε το άρθρο 7 παράγραφος 3 του νόμου 34/2004 που διέπει την πρόσβαση στα δικαστήρια, το οποίο απαγορεύει τη χορήγηση νομικής συνδρομής σε οντότητες κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο κανόνας ήταν αντισυνταγματικός και τόνισε ότι το δικαίωμα στην αποτελεσματική δικαστική προστασία που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη μπορεί να απαιτεί τη χορήγηση νομικής συνδρομής σε νομικά πρόσωπα κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

---

51 Ό.π.

52 Ό.π.

53 Φινλανδία, Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, υπόθεση 3891/4/17, 13 Απριλίου 2018.

54 Τσεχική Δημοκρατία, Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, υπόθεση 6 Azs 253/2016 – 49, 4 Ιανουαρίου 2018.

55 Πορτογαλία, Συνταγματικό Δικαστήριο, υπόθεση 242/2018, 8 Μαΐου 2018.

4. Κύριο θέμα: 10η επέτειος από την έναρξη ισχύος του Χάρτη

Το πνεύμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων έχει αναπτυχθεί σταδιακά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο τη σημασία της διασφάλισης ότι οι πρωτοβουλίες τους συνάδουν με τον Χάρτη[56]. Από την έναρξη ισχύος του Χάρτη, η ΕΕ έχει εγκρίνει σειρά πρωτοβουλιών που προάγουν άμεσα και προστατεύουν τα δικαιώματα των πολιτών που προβλέπονται στον Χάρτη[57]. Οι αναφορές του ΔΕΕ στον Χάρτη έχουν αυξηθεί από το 2010. Οι εργασίες πρέπει να συνεχιστούν με ένα ισχυρό πολιτικό θεματολόγιο της ΕΕ για την προαγωγή και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Τα εθνικά δικαστήρια παραπέμπουν επίσης στον Χάρτη στις αποφάσεις τους και ζητούν όλο και συχνότερα καθοδήγηση από το ΔΕΕ[58]. Ωστόσο, ο Χάρτης δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη στο έπακρο και η ευαισθητοποίηση παραμένει σε χαμηλά επίπεδα[59]. Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ επισημαίνει την έλλειψη εθνικών πολιτικών που προάγουν την

---

[56] Βλέπε επιχειρησιακή καθοδήγηση της Επιτροπής του 2011 σχετικά με τον συνυπολογισμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στις εκτιμήσεις επιπτώσεων και δέσμη μέτρων του 2015 για τη βελτίωση της νομοθεσίας, που καθιστά την ενσωμάτωση του Χάρτη αναπόσπαστο μέρος της εκτίμησης επιπτώσεων (Tool28). Βλέπε επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου για τον έλεγχο συμμόρφωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα, έγγρ. 5377/15 της 20ής Ιανουαρίου 2015, και τη δυνατότητα της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να υποβάλλει γνωμοδότηση για κάθε νομοθετικό φάκελο(Εσωτερικός κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου — άρθρο 38).

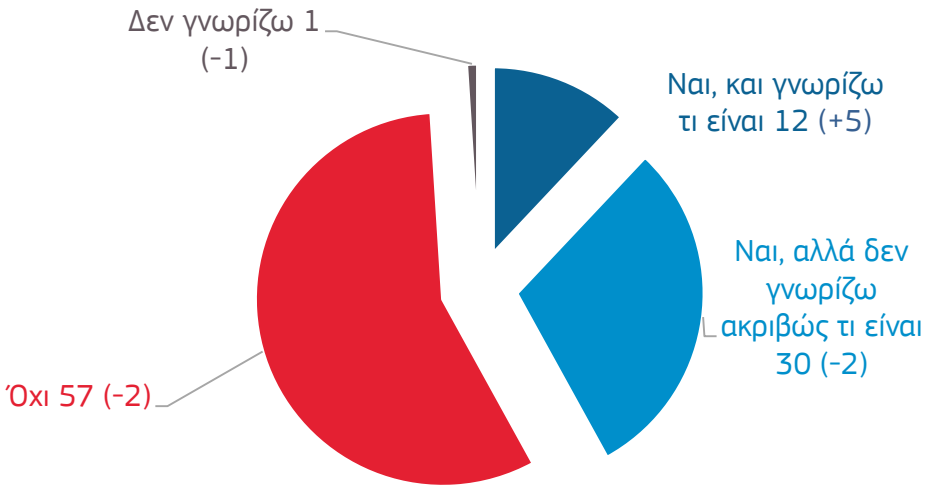
[57] Που αναφέρονται στο τμήμα 2.1. «προαγωγή και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων» των ετήσιων εκθέσεων της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη, διαθέσιμο στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights/application-charter/annual-reports-application-charter_en.

[58] Βλέπε τμήμα 3.2 ανωτέρω. Βλέπε επίσης τις συστάσεις του ΔΕΕ προς τα εθνικά δικαστήρια και τα δικαιοδοτικά όργανα για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων, ΕΕ C 257 της 20.7.2018. Βλέπε Burgorgue-Larsen, L. (2017), La Charte des droits fondamentaux saisie par les juges en Europe, Paris, Pedone. Βλέπε Ευρωπαϊκός Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, Προκλήσεις και ευκαιρίες για την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, Σεπτέμβριος 2018, διαθέσιμο στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/opinion/2018/charter-training. Βλέπε επίσης εθνικά δελτία χωρών σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη, τα οποία δημοσιεύτηκαν από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ τον Μάρτιο του 2018, στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/charterpedia/fra-charter-resources.

[59] Προκλήσεις και ευκαιρίες για την εφαρμογή του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Σεπτέμβριος 2018, διαθέσιμο στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/opinion/2018/charter-training. Βλέπε επίσης την έκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θεμελιώδη δικαιώματα το 2019 σχετικά με τη χρήση του Χάρτη στο πλαίσιο των εθνικών νομοθετικών εργασιών, καθώς και τα εθνικά δελτία χωρών του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη, ο.π.

ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή του Χάρτη[60]. Το Ευρωβαρόμετρο για την ευαισθητοποίηση ως προς τον Χάρτη[61] δείχνει ότι, αν και η κατάσταση έχει βελτιωθεί ελαφρώς από το 2012, μόνο το 42 % όσων απάντησαν έχουν ακούσει για τον Χάρτη και μόνο το 12 % γνωρίζουν πραγματικά τι είναι.

EB1 Γνωρίζετε την ύπαρξη του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ;
(% – ΕΕ)

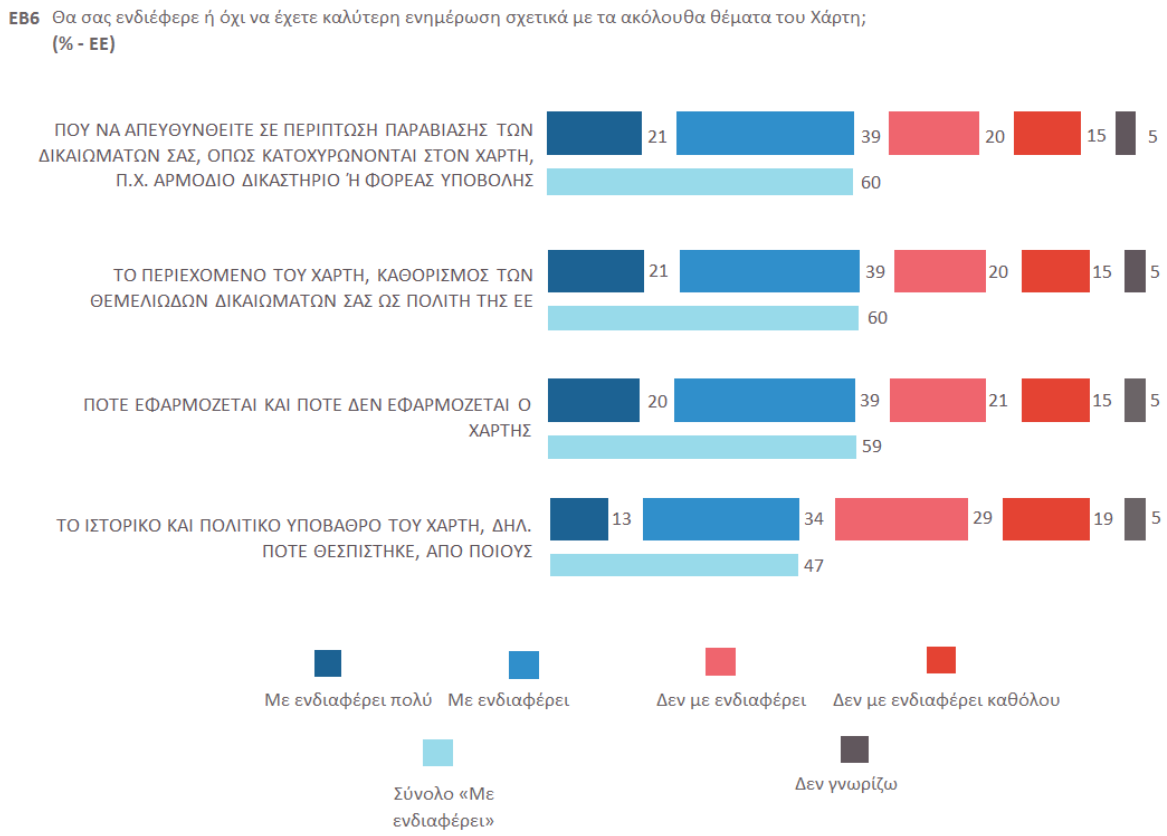
(Μάρτιος 2019 - Ιούνιος 2012)

Τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι έξι στους δέκα απαντήσαντες θα ήθελαν να έχουν περισσότερη ενημέρωση σχετικά με τον Χάρτη και να γνωρίζουν πού να απευθυνθούν σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων του Χάρτη.

---

60 Βλέπε την έκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θεμελιώδη δικαιώματα το 2019 σχετικά με την έλλειψη εθνικών πολιτικών με στόχο την προώθηση της εφαρμογής του Χάρτη.

61 Ειδικό ευρωβαρόμετρο 487β.

Ο Χάρτης μπορεί να είναι αποτελεσματικός για τη ζωή των ανθρώπων μόνο από τη στιγμή που τα άτομα γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, γνωρίζουν πού να απευθυνθούν όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά τους και τα εθνικά δικαστήρια, οι νομοθέτες και οι διοικήσεις εφαρμόζουν τα δικαιώματά τους.

Το διαδραστικό εργαλείο για τα θεμελιώδη δικαιώματα[62] βοηθά τα άτομα να εντοπίζουν την αρμόδια εθνική αρχή όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά τους. Το εργαλείο χρησιμοποιήθηκε 3.871 φορές το 2018 και θα μπορούσε να δημοσιοποιηθεί ευρύτερα ώστε να αυξηθεί η χρήση του.

Οι εκδηλώσεις για τον Χάρτη που διοργανώθηκαν από τις Προεδρίες της ΕΕ σε συνεργασία με την Επιτροπή και τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ[63] κατέδειξαν τις βέλτιστες πρακτικές των εθνικών αρχών για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με

62 https://beta.e-justice.europa.eu/459/EL/fundamental_rights_interactive_tool.

63 Για παράδειγμα, στη διάσκεψη του 2016 με θέμα «Η εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ στις εθνικές πολιτικές», που διοργανώθηκε στο πλαίσιο της ολλανδικής Προεδρίας της ΕΕ, ή στη διάσκεψη του 2018 με θέμα «Η εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ», που διοργανώθηκε στο πλαίσιο της αυστριακής Προεδρίας της ΕΕ.

τον Χάρτη και την ανάπτυξη εργαλείων[64] που θα διευκολύνουν τους υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής να ενσωματώνουν τον Χάρτη στο έργο τους. Ένα νέο εργαλείο που βοηθά στην επαλήθευση του κατά πόσον μια συγκεκριμένη υπόθεση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Χάρτη — CharterClick[65] — είναι διαθέσιμο στη διαδικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης από τον Οκτώβριο του 2018. Το εργαλείο συμπληρώνεται από μια ολοκληρωμένη παρουσίαση σχετικά με τη χρήση του Χάρτη[66] .

Η κατάρτιση σχετικά με τον Χάρτη έχει καίρια σημασία για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς του. Μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κατάρτισης Δικαστικών, η Επιτροπή συνέχισε να στηρίζει την κατάρτιση δικαστών και εισαγγελέων το 2018[67]. Το πρόγραμμα «Δικαιοσύνη» της Επιτροπής στήριξε επίσης έργα ποιότητας για την κατάρτιση των επαγγελματιών του κλάδου της δικαιοσύνης σχετικά με τον Χάρτη[68].

Η πρόταση της Επιτροπής για ένα νέο Ταμείο για τη Δικαιοσύνη, τα Δικαιώματα και τις Αξίες ανοίγει τη δυνατότητα χρηματοδότησης δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης σχετικά με τον Χάρτη για τις εθνικές αρχές, εκτός από τους δικαστές και τους επαγγελματίες του κλάδου της δικαιοσύνης (υπουργεία, αστυνομία και εθνικά κοινοβούλια).

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ πραγματοποίησε σειρά δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης και κατάρτισης σχετικά με τον Χάρτη το 2018. Εξέδωσε βασικές αρχές για την κοινοποίηση των δικαιωμάτων του Χάρτη[69], ενώ επικαιροποίησε και διεύρυνε την

---

[64] Βλέπε κατάλογο ελέγχου που έχει επισημανθεί από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ στο εγχειρίδιό του με τίτλο «Εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη νομοθεσία και στη χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο», Μέρος ΙΙ, διαθέσιμο στη διεύθυνση https://fra.europa.eu/en/publication/2018/national-guidance-application-eu-charter. Βλέπε «Εκτίμηση του έργου του Χάρτη» που συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ενημερώνει σχετικά με τον Χάρτη, ενώ παρέχει υπηρεσία μιας στάσης για το υλικό κατάρτισης· διαθέσιμο στη διεύθυνση https://charter.humanrights.at/.

[65] https://beta.e-justice.europa.eu/583/EL/does_the_charter_apply_to_my_case.

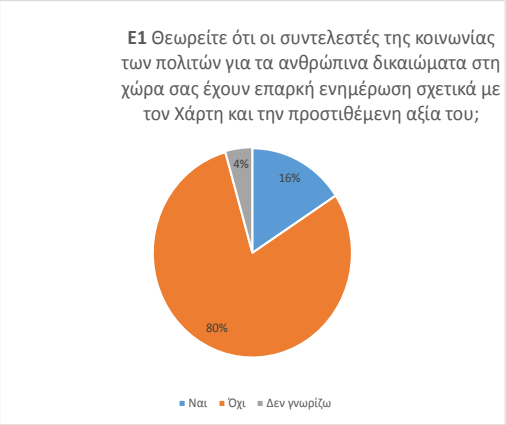
[66] https://beta.e-justice.europa.eu/584/EL/charter_tutorial.

[67] Για παράδειγμα, η κατάρτιση ΕΔΚΔ-Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με θέμα «Εφαρμογή και αποτελέσματα του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ στο πλαίσιο των εθνικών διαδικασιών», στις 19-20 Απριλίου 2018 στη Βιέννη, καθώς και τα σεμινάρια κατάρτισης του ΕΔΚΔ την περίοδο 2018-2019 για τους δικαστές και τους εισαγγελείς των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με την ενημέρωση για τον Χάρτη και τη νομολογία του ΔΕΕ.

[68] Για παράδειγμα, το πρόγραμμα κατάρτισης του EIPA «Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Εφαρμογή και συνάφεια του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ενωσιακής νομοθεσίας», που πραγματοποιήθηκε στη Βαρκελώνη στις 13-14 Μαρτίου 2018, στη Βαρσοβία στις 26-27 Ιουνίου 2018 και στο Λουξεμβούργο στις 2-3 Οκτωβρίου 2018.

[69] https://fra.europa.eu/en/publication/2018/10-keys-effectively-communicating-human-rights.

Charterpedia (ένα επιγραμμικό εργαλείο πληροφόρησης με πρόσβαση, ανά άρθρο του Χάρτη, στη σχετική ευρωπαϊκή και εθνική νομολογία, καθώς και στους συναφείς κανόνες του συνταγματικού, ενωσιακού και διεθνούς δικαίου[70]). Το εργαλείο αυτό συμπληρώνει τις πληροφορίες που διατίθενται στη διαδικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (e-Justice) σχετικά με τον Χάρτη, το πεδίο εφαρμογής, την ερμηνεία και τα αποτελέσματά του. Τον Οκτώβριο του 2018 ο Οργανισμός εκπόνησε επίσης εγχειρίδιο σχετικά με τον Χάρτη για τους επαγγελματίες του κλάδου της δικαιοσύνης και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής[71], το οποίο χρησιμεύει ως βάση για την κατάρτιση που παρέχεται στις εθνικές αρχές[72]. Ο Οργανισμός, σε συνεργασία με θεσμικά όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ανέπτυξε υλικό για την κατάρτιση που απευθύνεται σε δημόσιους υπαλλήλους και σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η κατάρτιση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον Χάρτη είναι ζωτικής σημασίας, δεδομένου του ρόλου που διαδραματίζουν οι οργανώσεις αυτές για την εφαρμογή του Χάρτη στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποίησε ο Οργανισμός το 2018 μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν στην πλατφόρμα του δείχνουν ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της ευαισθητοποίησης και της χρήσης του Χάρτη.

Πηγή: Ανώνυμη έρευνα σχετικά με τη χρήση του Χάρτη, η οποία διενεργήθηκε από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ανάμεσα στις οργανώσεις της Πλατφόρμας Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του τον Αύγουστο του 2018

---

70 https://fra.europa.eu/en/charterpedia.

71 Εγχειρίδιο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ «Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level» (Εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη νομοθεσία και στη χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο), ό.π.

72 Μεταξύ άλλων, στον τομέα της εκταμίευσης των ενωσιακών κονδυλίων βάσει των κατευθυντήριων γραμμών που εκπόνησε η Επιτροπή το 2016, διατίθεται στη διεύθυνση https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723% 2 801 % 29.

Ο αριθμός των εθνικών οργανισμών ανθρώπινων δικαιωμάτων (ΕΟΑΔ) που είναι διαπιστευμένοι σύμφωνα με τις αρχές των Παρισίων[73] έχει αυξηθεί σημαντικά στην ΕΕ από το 2010 (αύξηση κατά 53 %, από 15 σε 23 κράτη μέλη της ΕΕ). Μεταξύ αυτών, σημειώθηκε επίσης αύξηση κατά 50 % του αριθμού των ΕΟΑΔ «κατηγορίας Α» (που συμμορφώνονται πλήρως με τις αρχές των Παρισίων), από 10 σε 16. Επί του παρόντος, μόνο 5 κράτη μέλη δεν διαθέτουν διαπιστευμένο ΕΟΑΔ. Το ευρωπαϊκό δίκτυο εθνικών οργανισμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα συνεργάζεται με τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς για την παροχή βοήθειας στον τομέα αυτό. Από το 2010 οι ΕΟΑΔ δραστηριοποιούνται όλο και περισσότερο στην παρακολούθηση και στην υποβολή εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο, με ευαισθητοποίηση[74] και κατάρτιση[75] σχετικά με τον Χάρτη σε δικαστές, δικηγόρους και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, παροχή συμβουλών[76] στην κυβέρνησή τους και στο Κοινοβούλιο σχετικά με τις απαιτήσεις που απορρέουν από τον Χάρτη και τις στρατηγικές δικαστικές διαφορές[77] σε εθνικό επίπεδο και ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελούν σημαντικό μέρος της αλυσίδας επιβολής του νόμου.

Το ίδιο ισχύει και για τους φορείς ισότητας, οι οποίοι έχουν σταδιακά αναδειχθεί σε βασικούς συντελεστές της υποδομής της ΕΕ για την καταπολέμηση των διακρίσεων[78]. Ως πρώτο σημείο επαφής για τα θύματα διακρίσεων, έχουν αναπτύξει εκτενή κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι διακρίσεις επηρεάζουν τους πολίτες στην Ευρώπη και εργάζονται με πιο στρατηγικό τρόπο για την καλύτερη ευαισθητοποίηση και εφαρμογή της ενωσιακής

---

[73] Διεθνή πρότυπα για την αξιολόγηση των ΕΟΑΔ, διαθέσιμα στη διεύθυνση https://nhri.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/ParisPrinciples.aspx.

[74] Για παράδειγμα, ο οδηγός NHRI της Σλοβακίας για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ένα κεφάλαιο αφιερωμένο στον Χάρτη και στη χρήση του από τον σλοβακικό ΕΟΑΔ, διατίθεται στη διεύθυνση http://www.snslp.sk/CCMS/files/Sprievodca_ludskopravnymi_temami_suvisiacimi_s_clenstvom_SR_v_EU.pdf.

[75] Για παράδειγμα, ο κροατικός ΕΟΑΔ ήταν εταίρος στο έργο «Εκτίμηση του έργου του Χάρτη», ό.π.

[76] Για παράδειγμα, ο ΕΟΑΔ της Πορτογαλίας συνέστησε στο Κοινοβούλιο να εγκρίνει κώδικα ορθής διοικητικής συμπεριφοράς (με βάση το άρθρο 41 του Χάρτη). Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία αυτή διατίθενται στη διεύθυνση http://www.provedor-jus.pt/?idc=35&idi=15267.

[77] Για παράδειγμα, ο ΕΟΑΔ της Ιρλανδίας βασίστηκε στον χάρτη για τις παρατηρήσεις φιλικού χαρακτήρα (amicus curiae) σε εθνικές υποθέσεις (π.χ. P. κατά Chief Superintendent of the Garda National Immigration Bureau & Ors), περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στη διεύθυνση https://www.ihrec.i.e./documents/p-v-chief-superintendent-of-the-garda-national-immigration-bureau-ors/. Ανέλαβε επίσης τη νομική εκπροσώπηση, ενώπιον του ΔΕΕ, των υποψηφίων της Garda οι οποίοι αμφισβήτησαν τους κανόνες για τις διακρίσεις λόγω ηλικίας, βασιζόμενοι σε διατάξεις του Χάρτη· περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση: https://www.ihrec.i.e./eu-court-of-justice-issues-landmark-equality-law-ruling/.

[78] Βλ. έκθεση του 2018 από το ευρωπαϊκό δίκτυο νομικών εμπειρογνωμόνων για την ισότητα των φύλων και την απαγόρευση των διακρίσεων, διαθέσιμη στη διεύθυνση https://www.equalitylaw.eu/downloads/4763-equality-bodies-making-a-difference-pdf-707-kb.

νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση[79]. Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν περιορίστηκαν στις νομικά δεσμευτικές απαιτήσεις της ΕΕ και έδωσαν στους φορείς ισότητας την αρμοδιότητα να καλύπτουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, το πλήρες φάσμα των λόγων που αναφέρονται στο άρθρο 21 του Χάρτη[80]. Η σύσταση της Επιτροπής του 2018 σχετικά με τα πρότυπα για τους φορείς ισότητας[81] αποσκοπεί στην παροχή συμβουλών στα κράτη μέλη σχετικά με μέτρα που συμβάλλουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ανεξαρτησίας των φορέων ισότητας.

5. Συμπέρασμα

Η παρούσα έκθεση καταδεικνύει ότι ο Χάρτης αποτελεί αποδεδειγμένα βασικό μέσο για να καταστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα πραγματικότητα στη ζωή των ανθρώπων. Εξακολουθεί να αποτελεί ένα σχετικά νέο μέσο σε σύγκριση, για παράδειγμα, με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία ισχύει για περισσότερα από 65 χρόνια. Θα χρειαστεί χρόνος και συνεχής προσπάθεια για να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό του, ιδίως σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Η κοινωνία των πολιτών και οι υπερασπιστές των δικαιωμάτων διαδραματίζουν καίριο ρόλο στο να καταστεί ο Χάρτης πραγματικότητα στη ζωή των ανθρώπων. Προς το τέλος του 2019 η Επιτροπή, η φινλανδική Προεδρία της ΕΕ και ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ θα διοργανώσουν 10ετή επετειακή διάσκεψη για τον εορτασμό του Χάρτη και για να εξετάσουν με ποιον τρόπο, με τη βοήθεια της κοινωνίας των πολιτών και των υπερασπιστών των δικαιωμάτων, μπορεί ο Χάρτης να αποτελέσει σημαντικό μέρος της καθημερινής ζωής. Με τον τρόπο αυτό, η νέα Επιτροπή θα διαθέτει ζωτικής σημασίας πληροφορίες και καθοδήγηση.

---

79 Οδηγία 2000/43/ΕΚ, οδηγίες 2010/41, 2006/54, 2004/113.

80 http://www.equineteurope.org/IMG/pdf/updated_brochure-2.pdf. Βλ. επίσης τον ευρωπαϊκό κατάλογο φορέων ισότητας στη διεύθυνση http://www.equineteurope.org/-Members-Directory-.

81 ό.π.